

Een deuntje muziek

MIEN LABBERTON

Karst van Laar was een flinke jonge kerel van vijftien jaar. Drie jaar geleden was hij met zijn vader en moeder geëmigreerd naar Nieuw-Zeeland. Hij was toen net twaalf geworden. Zijn vader had er lang en breed met hem over gepraat en Karst had dat emigreren toen best leuk gevonden. Waar ze woonden, in de achterhoek van Gelderland, bleef het jaar in jaar uit hetzelfde, vond hij.

„Daarginds is het allemaal groter en ruimer dan hier bij ons, jongen,” had zijn vader gezegd. „En vruchtbaarder ook, denk ik. Ik krijg wel eens een brief van een vroegere buurman, die is er ook heengegaan. Die bezit nou al honderd schapen. Als we daar flink werken, jij en ik, dan kunnen we misschien na enkele jaren zelf een boerderijtje kopen en dat breiden we dan uit met schapen en vee en dat is dan later natuurlijk allemaal voor jou. Dat vind ik een prettig idee. Dat is me heel wat liever dan dat ik hier mijn hele leven boerenknecht moet blijven en voor jou niks nalaten kan.”

Karst was enige zoon. Hij had er toen nog nooit over nagedacht, dat een vader er graag voor wil zorgen, dat zijn zoon een goede toekomst krijgt. Hij had dat toen opeens een erg prettige gedachte gevonden. Een eigen boerderijtje, stel je voor!

„Fijn!” had hij toen geantwoord en hij had het allemaal voor zijn ogen zien komen. „Met koeien en paarden en varkens en geiten en een hele hoop kippen en ganzen, hè Pappa? En een paar honden ook!” Zijn ogen hadden gestraald, hij was gek op dieren.

„Natuurlijk, jong! En je vergeet de schapen nog en de eenden en de kalkoenen - de hele ark van Noach!” Ze hadden samen gelachen en Moeder had meegelachen. „En tarwe en mais,” had ze toen nog gezegd, „tårwe, géén rogge! Schuren vol!” En omdat Karst niet alleen van dieren, maar ook van volle schuren en flinke boterhammen hield, had Nieuw-Zeeland hem een paradijs geleen.

Maar Vader was aan het kopen van een eigen boerderijtje nooit toegekomen. Wel had hij heel gauw werk gevonden, want hij was een flinke arbeider, die tegen een uurtje extra nooit opzag. In de lente had hij geploegd en gezaaid, in de zomer schapen geschoren, gras gemaaid en op de maaimachine gezeten, in de herfst was er het grote plukken bij de fruittelers en in de winter was er werk op allerlei gebied. Het vee moest verzorgd, reparaties uitgevoerd worden en de warme kassen hadden altijd betrouwbaar toezicht nodig. Hij had ook chaufferen geleerd en heel wat vrachtwagens vol fruit waren door hem naar de veilingen en de markten in Wellington gebracht.

Had hij dat chaufferen maar nièt geleerd! Hoe dikwijls hadden Moeder en Karst dat in de laatste anderhalf jaar tegen elkaar gezegd? En nog vaker hadden ze het in stilte gedàcht. Want dáárdoor was het grote ongeluk gebeurd. Een zware vrachtauto vol fruit, een botsing met een tegenligger die roekeloos reed - ze hadden Vader bewusteloos thuisgebracht en hij had nog slechts enkele uren geleefd. Dat was precies op de veertiende verjaardag van Karst gebeurd. Ze zouden 's avonds een feestje gemaakt hebben, met muziek er bij. Vader speelde klarinet en blokfluit en Karst kon erg goed terecht met zijn kleine nieuwe mondharmonica. Muziek was hun lust en hun leven, in het vreemde land speelden ze de oude hollandse liedjes en als Moeder er dan bij zingen ging, werd het dubbel zo fijn. Maar in plaats daarvan hadden Moeder en Karst die avond aan Vaders sterfbed gezeten, en nooit zou Karst zijn laatste woorden vergeten, hees en gebroken:

„Zorg... voor... je moeder, Karst...”

Zijn hart had gehamerd, zijn ogen hadden geknipt, zijn adem had gestokt, maar hij had toch „Ja Vader” kunnen zeggen. Toen waren de trillende handen rustig geworden.

Moeder was deze felle slag nooit te boven gekomen. Ze was uit werken gegaan, om te verdienen,

ze beredderde hun kleine huishouding, maar ze was nooit meer vrolijk en ze was altijd moe. Karst deed wat hij kon, maar hij werd op het bedrijf, waar hij werkte, nog niet voor vol geteld en ontving nog slechts weinig loon.

En nu, in deze tweede novembermaand na het ongeluk, had moeder niet meer uit werken kunnen gaan en was Karst de enige kostwinner geweest. Toen was schraalhans keukenmeester geworden. De jongen had zijn riem wat stijver aangehaald en spaarde de beste beetjes eten voor zijn moeder, maar vooruit ging ze niet. Tot eindelijk, begin december, een dokter gezegd had: „Dat gaat zo niet langer. Eerst een rustkuur in het ziekenhuis en daarna een grondig onderzoek. Niet wachten tot het te laat is, me lieve mens.” En zo was Moeder in het ziekenhuis opgenomen in de stad en bleef Karst alleen op de twee kamertjes, die ze boven het dorpswinkeltje hadden gehuurd.

December - en helemaal alleen. Dat valt niet mee voor een jongen, die nog goed weet hoe het in die maand in het oude vaderland toeging. Hij moest nu veel aan Nederland denken, vooral 's avonds, als hij moe terugkwam van het werk op de boerderij en er niemand was die op hem wachtte. Dan zag hij voor zijn ogen de kerstboom bij Grootmoeder, het appelgebak en de grote chocoladeketel, die achter op de kachel stond. Hij hoorde in zijn gedachten het kerkorgel en het kerstverhaal. Hier had je dat alles zo niet, dat wist hij nog van de vorige jaren. Het Kerstfeest werd wel gevierd, maar op een heel andere manier. En het was ook geen winter. Nee, van al dat oude was hier niets. Eigenlijk was hier helemaal niets. Zelfs de boerderij in de toekomst was er niet meer. Toch deed hij zijn best zich flink te houden. En de eerste weken lukte dat ook wel. Overdag werkte hij hard, de baas was niet gauw tevreden, in de avonduren hield hij de kamertjes schoon en zorgde voor zijn avondmaal en 's zondags ging hij naar het ziekenhuis. Dat was twee uur lopen heen en twee uur terug, en niet vaak kreeg hij kans op een lift. Als Moeder zorgelijk vroeg hoe hij het maakte, zei hij: „O best. Tob maar niets over mij, het gaat heel best.” Dan klaarde haar gezicht een beetje op.

In de derde week was het moeilijker gaan worden. Hij wist nu wel, dat Moeder dit jaar niet meer thuis zou komen. „Half werk doen we hier niet,” had de dokter gezegd. Dus Kerstmis alléén. Oudejaarsavond alléén. Niemand om een hand en een zoen te geven. En géén extra vrij, dat wist hij al. Nou ja, je kon ook net zo goed werken als er toch niets prettigs was thuis. Thuis? Waren die twee stille kamertjes een thuis?

Opeens werd het toen alles nòg moeilijker. Want op de boerderij waar hij werkte, begonnen ze het Kerstfeest voor te bereiden. De geur van gebrad en gebak drong uit de grote keuken naar buiten. Dat gaf hem een gevoel of hij eigenlijk altijd honger had. De boerendochters waren bezig met slingers van gekleurde papieren bloemen en met dennengroen en ze lachten veel. Met die jongen, die de schapenstallen moest uitmesten, de ramen van de broeikassen moest spuiten en irrigatie-kanaaltjes in de maisvelden moest uitgraven, bemoeide niemand zich. Die kreeg zijn koffie en zijn eten op zijn werk. Alleen kwam de boer een paar keer per dag kijken of hij wel hard genoeg opschoot. Van al de voorpret van het Kerstfeest kreeg Karst alleen die keukengeuren.

Er was nog iemand anders die ze rook, maar dat wist de jongen niet. Dat was een kleine zwerfhond, een armetierig, mager beestje. Eerst zat hij zachtjes te janken op de bijkeukenstoep, maar daar werd hij weggejaagd. Een dag later zat hij er weer. Hij werd wéér weggejaagd, er werd hem zelfs een bezem achternagesmeten. Toen vluchtte hij een stal in. Daar was Karst de boel aan het vegen en spoelen. „Zo?” zei Karst, „wie ben jij? Ik ken jou niet.” Het hondje ging zitten en zwaaide zachtjes met zijn korte stompje staart.

Maar even later sloop het weer naar die keukendeur toe. De braadlucht was hem te machtig. Het ging niet op de stoep zitten nu, het

flitste over de dorpel heen, over de volgende dorpel óók, en achter de stevige boerin langs schoot het de dampende keuken in. Wat het dáár rook, deed hem alle fatsoen en alle gevaar vergeten. Maar het hielp hem niet veel. Hij werd al gauw ontdekt, juist toen hij zijn koppetje in een vleespan stak. Och ja, waarom stond die ook op de grond? Die verleiding is voor een uitgehongerd hondje te groot! De twee dochters begonnen te schreeuwen, de boerin pakte een emmer water, de boer die op het geschreeuw afkwam, had nog een hark in de hand - o lieve deugd, wat rende dat hondje! Blindelings weg, als een pijl uit een boog, weg, weg, wèg, om het huis heen, om de stallen heen...

„Ik zal m'n geweer klaarzetten,” hoorde Karst de boer zeggen, terwijl hij juist van de tweede stal naar de derde ging. Langs zijn benen schoot een vaalbruin streepje mee die pinkental in en drong zich tegen hem aan.

„Oho!” zei Karst, „slaat dat geweer soms op jou? Heb jij wat uitgevoerd, kleine schooier? Bibber maar niet zo, ik zal je wel beschermen. Hier, vooruit, vlug, onder het stro!”

De boer kwam in de open deur. „Is dat mormel soms hier?” vroeg hij nijdig. Karst stond vóór de hoge hoop stro.

„Geen mormel hier, baas,” zei Karst en begon weer te vegen. Het hondje hield zich doodstil. Maar toen Karst om half zeven de lange donkerwordende weg van de boerderij naar het dorp afliep, voelde hij telkens iets tegen zijn kuit. En toen hij de slechtverlichte trap boven het kruidenierswinkeltje naar de bovenkamertjes opliep, droeg hij een zacht warm hondje op zijn arm. Het leek iets op een kleine bruine terrier. Het kamertje was opeens anders, niet zo leeg, niet zo stil, niet zó verdrietig eenzaam meer. Er was niet veel om te eten in de kast. Maar och, je kunt alles delen. Onder de pan met twee eieren en spek zat het hondje verlangend en zachtjes kwispelend omhoog te kijken.

Die avond zocht Karst achter in zijn kastje, voor het eerst na lange tijd, zijn kleine mondharmonica. Hij had opeens zin er weer eens op te spelen. Zou hij die vroegere kerstliedjes nog kunnen terugvinden? Hij zat in zijn moeders stoel en blies, het ene wijsje na het andere. Het hondje was op de tweede stoel gesprongen en draaide het kopje af en toe mee met een hoge toon. Die nacht sliep het aan het voeteneinde van het bed. Het sliep eerder in dan Karst, want die had weer veel te denken. Heel veel. 's Morgens, vóór hij wegging, sloot hij het hondje op. Het was niet prettig dat te doen, maar het moest wel. De kleine mondharmonica echter stak hij in zijn zak. Zou het de lange eenzame weg niet wat verkorten, als hij onder het lopen een deuntje blies?

Zo ging dat enkele dagen lang. Mannen op de velden keken al op en glimlachten, als ze die jongen weer hoorden die zulke aardige wijsjes blies. Toen merkte Karst op een morgen - het was twee dagen vóór Kerstmis en hij was al dichtbij de boerderij - opeens, dat het hondje achter hem aan liep. Hij schrok er van. Hoe was die kleine gannef vrijgekomen? Had hij zó meewarig gejangt, dat de kruideniersvrouw was gaan kijken en was hij haar tussen de benen door geglipt? Hij kon nu niet meer teruggaan, dan zou hij veel te laat op het werk zijn. Hij dacht aan de heel oude schuur die achter de kippenloodsen stond. Daar kwam de baas zo goed als nooit, daar zou hij Chippie in opsluiten. Ja, een naam had het hondje ook al.

Zo gedacht, zo gedaan. Twintig minuten later zat Chippie in de oude schuur en was Karst aan het spitten en mesten in de moesgrond. Af en toe hoorde hij Chippie janken. Als de baas dat nou

maar nièt hoorde, dacht hij dan. Maar de baas was in het stuk bosgrond aan het hout kappen voor de keuken. O wee, daar kwam hij al aan met een kruiwagen vol! Karst riep: „Zal ik die even naar de keuken kruien?” De boer liet de krui zakken en veegde zich het zweet van het voorhoofd. „Goed,” zei hij, „ik heb een hekel aan kruien. Als je 't maar vlug doet. Breng het ding maar weer bij me in 't bos.”

„Alright,” zei Karst. Hij begon te fluiten. Beter dat de baas weer naar het bos ging, dan dat hij hier bleef staan wachten. Hij liep vlug met de kruiwagen naar de houtloods, kieperde hem om en haastte zich naar het bos.

„Hé, muzikant!” hoorde hij een van de dochters roepen. Maar hij gaf er geen antwoord op, hoewel de keuken weer erg verleidelijk rook. Hoeveel bakt en braadden die mensen hier wel?

Toen hij de lege kruiwagen weer bij de boer neerzette, begon hij hem als vanzelf vol te laden met de blokken hout die gereed lagen. De boer liet dat toe. „Wegbrengen?” vroeg Karst.

„Ga je gang.”

Verbeelde hij het zich, of klonken die paar woorden minder stroef en kort dan de baas gewoonlijk sprak? Chippie was stil geworden. Misschien in slaap gevallen? Karst begon hoop te krijgen, dat het nog goed aflopen zou.

En het liep goed af. Ze liepen in de avond ongestoord samen naar huis, het hondje vlak op zijn hielen. De kleine mondharmonica werd niet gebruikt, want het regende en al dat vocht zou niet goed zijn voor het instrument, dacht Karst. Dús stak hij het weer in zijn zak. Even later trok hij iets anders er uit, zijn wollen das, want de wind blies koud. Hij zette zijn kraag op en liep haastig voort, verlangend nu naar de beslotenheid van zijn kamertje. Chippie had haast moeite hem bij te houden. Toen ze de trap op waren en in het kamertje, legde het hondje iets voor zijn voeten neer. Verbaasd keek Karst er naar - het was zijn mondharmonica! „Chippie! Brave Chippie!” riep hij uit. „Had ik die verloren? Zeker toen ik die das uit mijn zak heb getrokken! En jij hebt hem opgeraapt en dat hele eind achter me aangedragen? O Chip, als ik die toch verloren had!”

Na hun eenvoudig maal ging hij weer spelen. Telkens vielen hem nieuwe melodietjes in. Veel kerstmelodietjes. Die avond viel hij onmiddellijk in slaap. De volgende morgen was het hem onmogelijk, Chippie weer op te sluiten: het hondje was al eerder beneden en op straat dan hij en zat hem kwispelend op te wachten!

„Vooruit dan maar,” zei Karst. „Dan maar weer in de oude schuur.” Hij zette er een flinke pas in en een eind buiten het dorp gekomen, bracht hij de harmonica naar zijn lippen. In de wijde ruimte dreven de klanken weg als zochten ze een doel. Weinig vermoedde de jongen wat hem te wachten stond.

Toen hij, haastig, het hondje ongezien in de schuur had gesloten en het spitten hervatte, waar hij gisteren gebleven was, slenterde de baas op hem toe. „Je bent gisteren te laat weggegaan,” zei hij. „Een kwartiertje,” zei Karst, alsof hij er zich over verontschuldigen moest. „Ik wou dat bed even afmaken.”

„Zo. Wou je dat. Denk je dat je 't extra betaald krijgt?”

„Daar heb ik niet over gedacht.”

„Zo. Heb je daar niet over gedacht. Ik wel. Is het wáár wat ze zeggen, kun jij zo goed liedjes spelen?”

Karst schrok. Mocht het niet? Hij had toch nóóit tot vlak bij de boerderij gespeeld! „Ik... ik heb zo'n kleine mondharmonica,” zei hij. „'t Is een erge goeie...”

„Je moet om tien uur in de keuken komen koffiedrinken. Dat willen de vrouwen. Ze willen dat je voor ze zult spelen, ze zijn er gek op. En... en d'r is nòg wat. Is het wáár, dat je moeder in 't ziekenhuis ligt?”

„Ja baas.”

„Waarom heb je dat nooit verteld?”

„Dat weet ik niet.”

„Nou, de vrouw zegt, dat je maar hier moet komen tot je moeder weer thuis is. Helemaal in huis, bedoelt ze. Ze zegt, dat we een vrolijke muzikant gebruiken kunnen.”

Op dat ogenblik moest Karst opeens heel erg aan zijn vader denken en aan wat die eens tegen hem had gezegd, toen hij het moeilijk had op school. „Als je iets erg moeilijk vindt, Karst, haal dan een deuntje muziek in je hoofd. Een deuntje goeie muziek, jongen, dat doet wonderen.”

Zijn adem ging snel. Nog nooit had de baas op deze manier tegen hem gepraat! Hadden zijn liedjes dan al wonderen gedaan? Hier in huis komen? Niët alléén met Kerstmis, niët alléén op oudejaarsavond? Goed eten en drinken krijgen en misschien eens wat voor Moeder? Opeens drong er een zwak geluidje tot hem door.

„Ja,” zei Karst. „Dat zou wel fijn zijn. Maar ik kan het niet. Want ik heb een hondje.”

„Een hondje? Is dat alles? Breng dat dan ook maar mee.”

Toen gleed er een lachje over het gezicht van de jongen. Hij grinnikte even. „Eigenlijk,” zei hij. „eigenlijk is het er al, baas. Het zit in de oude schuur.”

„Zo. Zit het in de schuur. Nogal brutaal, hè?”

„Een beetje wel,” zei Karst. „Maar ik wist er geen raad mee, het was me nagelopen.” Hij was opeens niet meer bang voor de baas.

Ze liepen samen naar de oude schuur. Toen de deur openging, sprong Chippie verrukt om beurten tegen die vier lange benen op. Hij had niet zo gauw een open deur verwacht. Wat viel dat mee!

„Maar - maar dat is die lelijke dief die toen een karbonade heeft gegapt!” riep de boer uit. „Dan heb jij toen tegen me gelogen!”

„Nee,” zei Karst. „Nee baas, ik heb niet gelogen. U vroeg naar een mormel. Dat was er niet. Er was wel een hondje, maar daar vroeg u niet naar.”

De boer trok een scheef gezicht, en Karst begon maar gauw te vertellen, hoe Chippie gisterenavond de verloren harmonica naar huis gedragen had.

„Vertel dat straks aan de vrouwen,” zei de boer. „Dan mag dat beestje beslist ook blijven. En o ja, met Nieuwjaar krijg je opslag. Dat zit 'm in dat kwartiertje. En schiet nou op met spitten. we hebben al veel te lang gepraat.”

Diep ging de spa de donkere aarde in. Het was niet te geloven, het was niet te geloven! „Zorg voor je Moeder, Karst.” Zouden al die berichten haar geen goed doen, als hij ze morgen kwam vertellen? En hij zou er wel voor zorgen, dat hij nu ieder jaar opslag zou krijgen! Dat hoorde hier zo, als je werk goed was! Om hem heen ruiste van de zeezijde een frisse wind, in de appelbomen zochten vogels naar insecten. Opeens hield hij van deze plaats, hield hij van die stugge, kort-aangebonden man, die hem zou helpen vooruit te komen. Dat voelde hij zo zeker, als hij de kleine mondharmonica in zijn broekzak voelde zitten.

Toen de koffiibel luidde, stak hij de spa in de grond. „Kom maar, Chip!”

Het hondje aarzelde op de keukendorpel. Dacht het nog aan de bezem, aan de boze stemmen, de kletterende hark? Een stevig bot dat hem toegeworpen werd, joeg al die herinneringen als een geknapte zeepbel de lucht in. Chippie lag lekker te knagen op de stoep.

En Karst dronk koffie en at kerstkoeken, met de grote knechts mee. En hij hoorde dat hij kon liften naar het dorp, met de boer mee die inkopen moest gaan doen. want hij moest toch zeker een bundeltje kleren halen?

„En vanavond een deuntje muziek,” zeiden de dochters. Onwillekeurig ging de rechterhand van de jongen naar zijn broekzak en streelde hij die kleine mondharmonica, die zijn vader hier nog nieuw voor hem had gekocht.

